

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastajan taustaorganisaatio

Muu järjestö [Suomen sosiaaioikeudellinen seura ry]

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Pykälät antavat hyvin paljon painoa yksilökohtaiselle harkinnalle ja viranomaisen ja asiakkaan mielipiteet voivat useinkin olla erilaisia mm. vamman vaikeusasteesta ja palvelutarpeesta. Tällöin viime kädessä viranomaisen näkemys voittaa ja asiakas joutuu hakemaan oikaisua ja viime kädessä valittamaan hallinto-oikeuteen. Yksilöllistä tapausharkintaa korostavat pykälät vaikeuttavat päätöksestä valittamista ja heikentävät asiakkaan oikeusturvaa. Siitä, kuka on vaikeavammaisen on olemassa nykyisen lain pohjalta paljon ennakkopäätöksiä jopa korkeimmasta hallinto-oikeudesta. Epäselväksi jää näiden päätösten merkitys uuden lain aikana, kun vaikeavammaisuus määritellään hyvin yksilökohtaisesti esityksen mukaan.

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Perustelut voivat tukea lain soveltajaa yksilöllisessä harkinnassa, mutta osin perustelut ovat ristiriidassa Suomen kansainvälisten veloitteiden kanssa, minkä vuoksi perusteluja ja itse lakitekstiäkin on muutettava. Tämä koskee erityisesti ikääntyneiden rajaamista vammaispalvelujen ulkopuolelle sekä lisääntyvää maksuvelvoitetta. Vammaispalvelulakia sovelletaan silloin, jos muiden lakien, kuten sosiaalihuollon tai terveydenhuollon ja lääkinnällisen kuntoutuksen lainsäädännön perusteella henkilö ei saa tarvitsemiaan palveluita. Erityisesti tämänhetkisessä tilanteessa lakiin palveluiden järjestämisestä hyvinvointialueilla on erityisen tärkeää, että henkilö saa uudistettavissa

palvelujärjestelmissä hänelle kuuluvat palvelut. Kuitenkin nykyisen lain suuri soveltamisongelma oli se, milloin asiakas tarvitsee vammaispalvelulain sisältämiä maksuttomia palveluja eikä hänen tarvitse tyytyä sosiaalihuoltolain mukaisiin maksullisiin palveluihin. Tämä tulkintaongelma ei tule ratkeamaan uudessa laissa.

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Yhdenvertaisuus ja iäkkäät henkilöt:

Ikääntymisrajaus on tehty diagnoosiperustaisesti (korkeaan ikään liittyvä sairaus, vamma tai rappeutuminen), kuitenkin niin, että mitään lääketieteellistä analyysiä ei ole esitetty siitä, miten tällainen yhteys osoitettaisiin.

Esityksen vaikutusarvioinnissa todetaan, että muutos lisäisi yhdenvertaisuutta ikääntyneiden henkilöiden kesken, mutta merkitsisi ainakin osalle siirtyvistä asiakkaista palveluiden heikentymistä ja asiakasmaksujen lisääntymistä. Esimerkiksi liikkumisen tuen järjestäminen sosiaalihuoltolain nojalla voi vähentää myönnettävien matkojen määrää ja pienentää aluetta, jolla matkalla voi tehdä, ja näin heikentää iäkkäiden henkilöiden mahdollisuuksia hoitaa itse asioitaan tai esimerkiksi tavata sukulaisiaan.

Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan (PeVL 44/2010 vp s. 5-6) ikään perustuva sääntely – erityisesti silloin, kun se perustuu tarkkaan ikärajaan – on perusoikeusherkkää perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkiellon huomioon ottaen. Ikärajojen asettaminen ei valiokunnan mukaan sinänsä ole perustuslain kannalta arveluttavaa, mutta sille pitää olla esitettävissä jokin perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä syy. Kuten perusoikeusuudistuksen esitöissä huomautetaan, perusteluille asetettavat vaatimukset ovat erityisesti perustuslain 6 §:n 2 momentissa lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla korkeat (HE 309/1993 vp, s. 44). Toisaalta perustuslakivaliokunta on nykyisen vammaispalvelulain ikääntymisrajauksen osalta katsonut, että säännöstä ei ollut tarpeen arvioida perustuslain 6 §:n 2 momentin kannalta, koska säännöksessä oikeutta avun saamiseen ei ole sidottu tiettyyn ikään, vaan toimintavajavuuden objektiiviseen syyhyn (PeVL 30/2008 vp).

Ottaen kuitenkin huomioon, että esimerkiksi osallistumisoikeudet kuuluvat Suomessa perustuslain nojalla kaikille, että sosiaalipalvelut perustuvat Suomessa tarveharkintaan, että vammaisyleissopimuksen vammaisuuden määritelmä ei tunne ikärajausta, ja että toimintarajoitteen objektiivinen syy (ikäntyminen) on tosiasiaa vaikeasti osoitettavissa, sekä perustuslakivaliokunnan linjaus perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävästä perusteesta, esityksen perustelu, jonka mukaan ikääntyneet tarvitsevat lähinnä hoivaa ja hoitoa eivätkä niinkään osallisuutta edistäviä palveluja, on kestävä ja paitsi suhteessa perustuslakiin (mm. PL 6.2 §, 14 §, 16 §), myös suhteessa uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 23 artiklaan.

Soveltamisala ja iäkkäät henkilöt

Vammaispalvelulakia ei sovellettaisi niihin henkilöihin, joiden toimintakyvyn heikentyminen johtuu pääasiassa korkeaan ikään liittyvästä sairaudesta, vammasta tai rappeutumisesta. Esityksen sivulla 50 todetaan, että koska iäkkäiden henkilöiden mahdollisuudet saada yksilöllisten tarpeidensa

mukaiset palvelut yleislainsäädännön perusteella edelleen paranevat, voidaan vammaispalveluiden soveltamisalaa rajata nykyistä tiukemmin.

Tätä lausumaa ei ole perusteltu muuten kuin viittaamalla vanhuspalvelulain ja sosiaalihuoltolain uudistuksiin, joissa kuitenkin uudistukset ovat suurelta osalta prosessuaalisia eivätkä sisällä mitään takeita palvelujen nykyistä paremmasta saatavuudesta. Toisaalta kuitenkin muualla esityksessä kerrotaan, että ikääntyneet ovat saaneet vammaispalveluja, koska muita palveluja ei ole ollut saatavilla tai heillä ei ole ollut niihin varaa.

Taloudellisten vaikutusten arvioinnissa todetaankin vammaispalvelujen ja sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen erosta, että esityksen mukaisen ikääntymisrajaus vuoksi vammaispalvelujen käyttäjistä sosiaalihuoltolain palvelujen käyttäviksi siirtyvien asiakkaiden asiakasmaksut lisääntyvät merkittävästi. Asunnon muutostöiden osalta harkintavallan ja tulo- ja varallisuusharkinnan seurauksena asiakkaat käytännössä voisivat jäädä ilman palvelua tai maksamaan sen itse. Sama koskee esityksen mukaan liikkumisen tuen palveluja. Osa nykyisistä kuljetuspalvelujen saajista saattaisi jäädä kokonaan ilman liikkumista tukevia palveluja.

Vammaispalveluista sosiaalihuollon palveluihin siirtyvien palveluasumisasukkaiden kohdalla heidän taloudellinen tilanteensa heikkenisi selvästi. Esityksen mukaan tehostetun palveluasumisen asukkaita suojaisi tilanteen kohtuuttomuudelta jonkin verran vähimmäiskäyttövara, mutta tavallisessa palveluasumisessa paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden taloudellinen tilanne heikkenisi 400-1500 euroa kuukaudessa. Asumismenojen, asiakasmaksujen, tukipalvelujen ja täydentävien palvelujen maksujen, lääkeomavastuun ja kotivakuutuksen sekä liikkumisen asiakasmaksujen jälkeen pieniä eläketuloja saaville jäisi näillä oletuksilla esityksen mukaan muihin menoihin vain muutamia kymppie kuussa. Jopa keskitasoa paremmalla eläkkeellä käyttöön jäisi vain noin 100 euroa kuukaudessa, eikä laskelmassa ole huomioitu esteettömään asumiseen liittyviä kustannuksia.

Muissa yhteiskunnallisissa vaikutuksissa kuvataan iäkkäisiin kohdistuvien vaikutusten osalta mm., että esimerkiksi liikkumisen tuen järjestäminen sosiaalihuoltolain perusteella voi vähentää myönnettävien matkojen määrää ja muuttaa aluetta, jolla matkoja voi tehdä. Tämä saattaa heikentää iäkkäiden henkilöiden mahdollisuuksia hoitaa itse asioitaan tai esimerkiksi tavata sukulaisiaan.

Myös vertaaminen ikäluokan tavanomaiseen toimintakykyyn perusteena rajata ikääntyneet pois vammaispalvelulain soveltamisalasta ontuu. Esimerkiksi muistisairaus ei suinkaan kohtaa kaikkia ikääntyneitä, ja ero muistisaira 70-vuotiaan ja ei-muistisaira 70-vuotiaan toimintakyvyssä on huima.

Ikääntymisestä johtuvia sairauksia tai vammoja ei määritellä, mutta ilmeisesti tarkoitetaan sellaisia sairauksia, jotka ovat yleisempiä ikääntyneillä kuin nuoremmilla. Soveltajan kannalta rajanveto tulee olemaan vaikea, ja on mahdoton nähdä, että se olisi yhdenvertainen.

Vielä on syytä huomioida esityksen säädöskohtaisten perustelujen ja säätämisyjärjestystä koskevan osion lausuma: Vammaisten henkilöiden ja iäkkäiden henkilöiden toimintarajoitteista aiheutuviin tarpeisiin parhaiten vastaavat palvelut eivät välttämättä ole sisällöltään ja tavoitteiltaan samanlaisia. Palvelutarpeen arvioinnissa ja palveluiden toteuttamisessa painottuvat eri näkökohdat. Iäkkäiden henkilöiden palveluissa on esimerkiksi erityisen tärkeää ehkäistä ennalta muuta palvelutarvetta, erityisesti pitkäaikaishoidon tarvetta sekä tarjota iän mukaisiin tarpeisiin vastaavaa hoitoa ja huolenpitoa. Iäkkäiden henkilöiden palveluissa korostuu myös turvallisuus. Nämä tarpeet

painottuvat toimintakyvyn heikentyessä palveluiden sisällössä lähes kaikilla ihmisillä. Tämä on olennainen ero suhteessa vammaispalveluihin, joissa painopiste on osallisuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumisessa kulloisenkin elämänvaiheen mukaisesti. / Iäkkäiden henkilöiden palvelut järjestetään sosiaalihuoltolain ja vanhuspalvelulain perusteella. Vammaisten henkilöiden erityispalveluissa korostuu vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus ja osallisuus, kun taas iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeet liittyvät pääasiassa hoitoon, huolenpitoon ja turvallisuuteen. Tällainen näkökulma ei ole asianmukainen. Vertailukohtana kannattaa tarkastella (Suomea sitovaa) uudistettua Euroopan sosiaalista peruskirjaa ja sen 23 artiklaa. Sen mukaan sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan ja edistämään, joko suoraan tai yhteistyössä julkisten tai yksityisten järjestöjen kanssa, asianmukaisia toimia, joiden tarkoituksena on erityisesti:

- tehdä ikääntyville henkilöille mahdolliseksi pysyä yhteiskunnan täysipainoisina jäseninä mahdollisimman pitkään riittävien voimavarojen avulla, jotka mahdollistavat sen, että he voivat viettää tyydyttävää elämää ja osallistua aktiivisesti julkiseen, sosiaaliseen ja kulttuurielämään ja
- antaa ikääntyneille henkilöille mahdollisuus valita vapaasti elämäntapansa ja viettää itsenäistä elämää tutussa ympäristössään niin kauan kuin he itse haluavat ja ovat siihen kykeneviä huolehtimalla heidän tarpeitaan sekä terveydentilaansa vastaavien asuntojen tai riittävien asumisen tukipalvelujen saatavuudesta ja tarjoamalla heidän tilansa vaativia terveydenhuolto- ja muita julkisia palveluja sekä
- — taata laitoksissa asuville ikääntyneille henkilöille asianmukainen tuki, kunnioittaen heidän yksityisyyttään, ja mahdollisuus osallistua elinolosuhteitaan laitoksessa koskevaan päätöksentekoon.

Erityisesti ikääntyneet muistisairaat ovat ryhmä, joiden osallisuus ja yhdenvertaisuus on vakavasti uhattuna, ja jotka ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Siksi perustelu, jonka mukaan vammaispalvelut on tarkoitettu haavoittuvimmassa asemassa oleville ihmisille ja siksi ikääntyneet henkilöt suljetaan pois, on erityisen ontuva.

Ikääntymisrajaus ei perustu vammaisyleissopimukseen eikä sopimuksesta tai sen tulkintakäytännöstä löydy tukea ajatukselle, jonka mukaan vammaisuuden perusteella myönnettävät erityispalvelut rajoittuisivat tiettyyn ikään. CRPD-komitea kehotti Bulgariaa maaraporttinsa loppupäätelmissä lisäämään resursseja vammaistyyppistä ja iästä riippumattomiin tukitoimiin, kuten henkilökohtaiseen apuun ((CRPD/C/BGR/1: Allocate greater resources for developing individualized support services for persons with disabilities, regardless of the type of impairment or age; such services should include peer support and personal assistance.)

Yhteenvedona voidaan todeta, että mikäli vammaispalvelulaki tältä osin uudistetaan ikääntyneitä vammaisia syrjien on uusi laki ristiriidassa sekä perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusedellytyksen, YK:n vammaisopimuksen että Euroopan sosiaalisen peruskirjan kanssa. Suomi on ilmoittanut avoimesti haluavansa rikkoa uudistettua Euroopan sosiaalista peruskirjaa välittämättä Euroopan sosiaalisten oikeuksien huomautuksista. Tämä sama häikäilemättömyys kansainvälisistä velvoitteista on nyt laajenemassa myös YK:n vammaisopimukseen, jota Suomi tulee myös tahallisesti rikkomään, jos laki säädetään esitetyssä muodossa. Tämän lisäksi on tapahtumassa perustuslain ja syrjintälain rikkomus, jos laki säädetään hallituksen esityksen luonnoksen sisältöisenä.

Muilta osin esitys vahvistaa silloin vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, jos palvelujärjestelmät vastaavat laissa esitettyihin yhdenvertaisuutta tukeviin tarpeisiin. Tärkeä merkitys on asiakkaan

tuen tarpeesta lähtevällä palvelutarpeen kuuntelevalla arvioinnilla ja monialaisella yhteistyöllä tehdyllä asiakassuunnitelmalla.

Erittäin tärkeänä pidämme sitä, hallituksen esitysluonnoksesta poistetaan ikään liittyvät rajoitukset palvelujen antamisessa.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Viittaamme kannanottoon kohdassa 4. Ikääntyneiden osallisuus vähenee, koska heidät rajataan palvelujen ulkopuolelle. Suomen solmimat kansainväliset sosiaalisten ihmisoikeussopimukset edellyttävät myös ikääntyneiden osallisuutta. Muilta osin esitys voi lisätä vammaisen henkilön osallisuutta yhteiskunnassa, jos palvelut ovat oikea-aikaisia, osallisuutta tukevia ja yksilölliset tarpeet huomioivia. Tätä seikkaa tulisi korostaa hyvinvointialueille.

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Esitys parantaa vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisiä palveluita pääosin silloin, jos henkilöä itseään tai lapsen kohdalla myös vanhempia on palveluiden tarkoituksenmukaisuudesta kuunneltu.

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Ehdottomasti säilytettäviä asioita olisivat vammaisen henkilön osallistumisen ja osallisuuden tukeminen, palvelutarpeen arviointi sekä päätöksenteko ja palveluiden toteuttaminen. Nämä kolme kohtaa luovat pohjan lain tarkoituksen toteutumisesta, vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja itsemääräämisoikeuden toteutumisesta.

2.

-

3.

-

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Ehdottomasti on poistettava ikääntymiseen liittyvä syrjintä vammaispalvelujen saatavuudessa.

2.

-

3.

-

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Esitys ottaa huomioon pääosin riittävästi lapsen palvelujen tarpeet silloin, jos palvelujärjestelmät pystyvät arjessa vastaamaan lakiin kirjattuihin pykäliin lasta ja perhettä kuunnellen.

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Pykälällä voidaan kyllä pääosin vastata hengityshalvauspotilaan tarpeisiin, kun yksilöllinen palvelutarve huomioidaan

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lain soveltamisala on tarkoituksenmukainen, kun kattavasti huomioidaan myös muussa lainsäädännössä kirjatut vammaisen henkilön yksilölliset palvelut.

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Valmennusta, erityistä tukea ja henkilökohtaista apua koskevat pykälät ottavat kyllä pääosin huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet, kun palvelujärjestelmä vastaa tarpeisiin lain hengen mukaisesti, niin että palvelutarpeen arviointi lähteen asiakkaan tarpeita kuunnellen. Etenkin liikkumistarpeet ovat yksilöllisiä ja ne tulee jatkossa arvioida yhä selkeämmin yksilö huomioden, mihin nähdäkseni tämä esitys tähtääkin. Toisaalta kuntien tarpeesta tehdä säästöjä sotepalveluissa syntyy se tilanne, että lakisääteiset minimiit muuttuvat usein myös maksimiksi. Näin ei saisi tapahtua enää hyvinvointialueilla, jossa yksilön etu tulee olla ensisijainen. Haasteena on tietysti se, että eri vammat vaativat erilaista huomioita. Esimerkiksi näkövammaisen saattaa hyötyä sellaisesta, mikä on pyörätuolissa istuvalle este. Ikääntyneiden osalta eri tarpeita ei oteta huomioon, koska ikääntyneet on jätetty pääosin vammaispalveluiden ulkopuolelle. Tältä osin lakiesitys on puutteellinen.

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Valmennusta koskeva pykälä jää mielestämme melko tulkinnalliseksi ja vaatii tarkkaa palvelutarpeen arviointia asiakasta kuunnellen. Erityisesti lapsen kohdalla kaikkien lapsen kanssa toimivan moniammatillisen työryhmän jäsenten yhteistyö käytännössä on tärkeä.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säättämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna on lapsen kohdalla tärkeää lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemiseksi.

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Henkilökohtaisen avun pykälät ovat hyvin tarkoituksenmukaisia, ja näiden palveluiden järjestäminen on henkilön erityisesti lapsen kohdalla erityisen tärkeää yhdenvertaisuuden ja osallisuuden ja osallistumisen tukemiseksi. Palvelujen tarve on arvioitava henkilön yksilöllisen tarpeen pohjalta. Ikääntyneiden jättäminen henkilökohtaisen avun ulkopuolelle on kuitenkin suuri virhe ja heikentää monen ikääntyneen nykyisiä oikeuksia. Hyvin monet ikääntyneet tarvitsevat henkilökohtaista apua

tasavertaisen osallisuuden varmistamiseksi ja tämä vastaa myös Euroopan sosiaalisen peruskirjan ikääntyneiden oikeuksia koskevaa periaatetta. Palvelujen tarpeen osalta tulee huomioida se, että ketään ei voida pakottaa työnantajaksi ja toisaalta myös mahdolliset sijaisuusjärjestelyt tulee taata.

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

.Erityistä tukea koskevien pykälien sisältö perusteluineen on tärkeä määritellä monipuolisesti, niin kuin se on esityksessä tehty, jotta jokaista henkilöä kuunnellaan yksilöinä ja omista erityisistä palvelun ja tuen tarpeen lähtökohdista käsin.

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Erityistä tukea koskevien pykälien sisältö perusteluineen on tärkeä määritellä monipuolisesti, niin kuin se on esityksessä tehty, jotta jokaista henkilöä kuunnellaan yksilöinä ja omista erityisistä palvelun ja tuen tarpeen lähtökohdista käsin.

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

.Tuettu päätöksenteko on tärkeä säätää palveluna, jotta se huomioidaan riittävästi palvelutarpeen arvioinnissa.

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Moniammatillinen tuki on hyvä säätää palveluna, joka mahdollistaa sen, että henkilön palvelutarve arvioidaan kokonaisuutena

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Asumisen tuki näyttäisi muuttuvan uudessa laissa. Aiemmin on ollut selvää, että vaikeavammaisella on oikeus palveluasumiseen, joka voi olla myös oma koti. Tällöin vaikeavammaisuuden edellyttämät erityispalvelut ovat olleet asiakkaalle maksuttomia. Onko näin myös uudessa laissa jää epäselväksi. Onko niin, että osa nykyisestä maksuttomasta palvelusta on siirtymässä maksuttomaksi. Tällaista kehitystä pidämme vahingollisena vaikeavammaisille, joilla yleensä on hyvin pieni eläke.

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Esitys on hyvin perusteltu ja pykälä riittävän yksityiskohtainen lapsen ja hänen vanhempiensa oikeusturvan takaamiseksi.

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Lyhytaikainen huolenpito pykälä on uusi palvelu, jonka toteutuminen käytännössä vaatii paljon viranhaltijoiden koulutusta hyvinvointialueilla. Lapsen kohdalla perheen voimavarojen tukeminen on erityisen tärkeää.

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Päivätoiminnan säätäminen laissa on tärkeä vammaisen henkilön osallisuuden tukemiseksi

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Työllistyminen ja työtoiminta on tärkeä osa-alue, mutta jos se tulee esille ja toteutetaan hyvin sosiaalihuoltolaissa määriteltynä ja mahdollistaa vammaisenkin henkilön yhdenvertaisen osallistumisen ja työstä saatavan asiallisen korvauksen, niin silloin sitä ei ole tarvetta määritellä työtoimintaa ja työllistymistä vammaispalvelulaissa.

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Liikkumisen tapojen määrittelyssä tulee huomioida kulloinenkin henkilön yksilöllinen tarve ja palvelun toteutus yksilön tarpeita kuunnellen ei vain palvelua palvelujärjestelmässä kilpailuttaen. Huolta kuitenkin aiheuttaa se, että nykyisin liikkumisen tarve on myönnetty melko automaattisesti asiakkaan naapurikuntiin. Onko tässä tapahtumassa heikentymistä, koska lakiteksti on muuttunut?

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

Liikkumisen tuen määrä on hyvin yksilöllinen ja pykälä mahdollistaa mielestämme henkilön työhön, opiskeluun ym. käytetyn kuljetustarpeen määrän arvioinnin. Huoli on pääsystä naapurikuntiin.

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Taloudellista tukea käsittelevä tuki on tarkoituksenmukainen, jos sitä tulkitaan niin, että esim. lääkinnällisen kuntoutuksen väline voi olla myös päivittäisissä toimissa ja liikkumisessa tarvittava väline, joka tukee arjessa monipuolisesti esim. lapsen kohdalla liikkumisen ja toimintakyvyn tavoitteita.

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Laki sisältää niin paljon uusia palveluja, että siirtymäsäännös on paikallaan.

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Siirtymä kautena säännökset ovat paikallaan kehitysvammaisen oikeusturvan takaamiseksi.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Vaikuttaa siltä, että maksut olisivat nousemassa joidenkin asiakkaiden kohdalla. Ainakin uudet vammaispalvelulain mukaiset palvelut on säädetty maksullisiksi, vaikka pääsääntöisesti vaikeavammaisten tarvitsemat palvelut ovat olleet maksuttomia. Vastustamme kaikkia maksujen laajennuksia, koska vammaisten eläke on usein kohtuuttoman pieni eikä heillä ole mahdollisuutta suuria maksuja maksaa.

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Ei

Mikäli vastasit EI, miten säätäisit maksun perusteista?

Ehdotettu 1860 euron maksimi maksuksi kodin ulkopuolella asumisesta on aivan liian korkea eivätkä useimmat lapset pysty sitä maksamaan. Miksi eivät lapsille suunnatut palvelut voisi olla kokonaan maksuttomia? Maksut johtavat lapset ulosottokierteseen, joka voi pilata koko heidän elämänsä.

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Ihmisvaikutukset on kirjattu kauniisti, mutta vastaavatko ne todellisuutta?

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Kyseessä on vain arvio ja arviot ovat useimmiten osoittautuneet virheellisiksi. Siksi emme halua ottaa kantaa arvioon.

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

Esitys sisältyy joitakin merkittäviä heikennyksiä etenkin ikääntyneiden vammaisten kohdalla. Ikääntyneet halutaan siirtää maksuttomien sosiaalipalvelujen piiriin ja evätä heiltä vammaispalvelulain erityispalvelut. Palvelujen perintä voi johtaa merkittävään ulosottoaaltoon ikääntyneiden vammaisten kohdalla, koska pienet eläkkeet eivät riitä Suomen massiivisten ja täysin kohtuuttomien sosiaali- ja terveyspalvelujen maksuun. Lopputulos on, että yhä useammat eläkeläiset joutuvat kieltäytymään tarvitsemistaan palveluista vähävaraisuudesta johtuen. Esitys lisää eriarvoisuutta ikääntyneiden ja muiden vammaisten välillä.

Mattila Yrjö
Suomen sosiaali oikeudellinen seura ry